

[Vláda v demokracii a reforma hospodářské sféry ve státě]

20. VIII. [780820-2]

(16) (4) (Račice, 20. 8. 78 odpoledne.)

Podstata, ale zároveň hlavní problém a cíl demokracie jsou obsaženy již v samotném jejím pojmenování: jde o vládu lidu, lidovládu. Lid jsou (alespoň ve skutečně demokratickém pojetí) všichni. Vládou-li všichni, mohlo by to znamenat, že si každý dělá, co chce. To by však nebyla vláda. Vládnout může pouze někdo; ale ten někdo má být v demokracii vybrán a pověřen všemi, má být všem odpovědný a má vládnout tak, že všichni jsou oporou a vykonavateli jeho vlády. Tady vzniká hned na začátku otázka, proč vůbec je potřebná vláda. Nemůžeme se obejít bez vlády? Anarchisté jsou přesvědčeni, že každá vláda je špatná a že je třeba všechny druhy vlády odmítnout a zrušit. Zatím však nikdy nepředvedli, jak by se společnost bez vlády vůbec spravovala; anarchisté vždycky jen de facto vegetují na okraji (parazitují na) společnosti, která má svou vládu, proti níž oni protestují. Moderní společnost, která by neměla svou vládu, si prostě nedovedeme právě pro komplikovanost všech společenských a politických vztahů představit. Ovšem musíme určitěji vymezit termín „vláda“. A tady už nastupuje demokratická interpretace a demokratické pojetí vlády.

Vláda je možná jen tam, kde se jednotliví členové společnosti, resp. obce vzdají části své moci a předají ji za určitých podmínek a pravidel někomu, koho vybrali ze svého středu. Všechno tu závisí na tom, jak velké části své moci (a to znamená svých svobod a práv, v nichž je jejich moc zakotvena) jsou ochotni se vzdát, jaké je skutečné složení této části a na jak dlouhou dobu se jí vzdávají. Demokrat se nikdy nevzdává žádné části své moci, žádného ze svých práv a žádné ze svých svobod natrvalo, nýbrž jenom na určitou dobu. Nikdo také nemůže tento akt provést za něho. A on sám smí tento akt uskutečnit teprve tehdy, když je dospělý a natolik rozumný, že v plném rozsahu ví a chápe, co podniká. Do té doby se o něho musí společnost starat takříkajíc „na úvěr“, přičemž musí být postaráno o to, aby nebyl ani morálně a duchovně znásilňován, nýbrž veden k svobodě, k níž je povolána každá lidská bytost. (Dříve nebo později bude nutno vytvořit nadnárodní a nadstátní orgány, které budou pověřeny kontrolou a dozorem, zda obecně přijaté zásady výchovy, tj. vyvádění [ex-ducere] lidských mláďat z přirozeného jejich osvětí do

lidského světa, jsou dostatečnou měrou zachovávány. Volba společnosti bude muset být asi také prováděna pod mezinárodní kontrolou.)

V demokracii se vzdávají občané části své moci pouze na jedno volební období; ovšem moc má tendenci se emancipovat, integrovat a kumulovat i tak. Proto musejí občané pečovat o to, aby jim nepřerostla přes hlavu a aby nezačala působit proti jejich vůli a zájmům. Dbají proto o záruky trvalého rozdělení moci, které jako části samy o sobě neobstojí. Tradičně se trvá na rozdělení moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní; v nejnovější době se ukazuje, jak státu nelze svěřit celou sféru hospodářskou. Vláda, která ovládá nejenom všechnu správní agendu, ale která má k dispozici vedle donucovací moci i moc hospodářskou, má tendenci se stát vládou totální. Proto mám za to, že bude třeba vedle státní administrativy správní vytvořit samostatnou a oddělenou oblast řízení záležitostí hospodářských, tak aby státní administrativa představovala kontrolu hospodářského života, ale aby neměla možnost o něm přímo rozhodovat. Zároveň ovšem je třeba se vyvarovat interpretace této zásady v tom chybném smyslu, že nevládní hospodářské podnikání by bylo chápáno jako podnikání soukromé. Hospodářská administrace by byla z větší části zespolečenštěná (výjimky by byly vyjmenovány a týkaly by se malého individuálního nebo malého skupinového podnikání). Ale způsob zespolečenštění by nespočíval v nějakém společenském „vyvlastňování“; otázka „vlastnictví“ je naprosto nedůležitá, neboť rozhodující je kumulace výrobních prostředků, majetku vůbec a zvláště kapitálu. Každý podnik by byl v jistém smyslu samosprávný a byl by bezprostředně řízen lidmi, kteří v něm pracují, resp. jimi zvoleným výborem. Tzv. státní podniky by po hospodářské a technické stránce podléhaly řízení hospodářského řídicího centra, které by ve své struktuře odpovídalo věcně oněm hospodářským potřebám společnosti, o nichž by se rozhodovalo v zákonodárných sborech, a které by muselo respektovat všechny zákony a nařízení a řídit se jimi podobně, jako politická vláda a politická administrativa se musí řídit zákony a **rozhodnutími** stanovenými v zákonodárných sborech. Spory mezi hospodářskými řídicími orgány a politickými řídicími orgány (resp. lépe: politickou administrací) by se řešily soudní cestou (podobně jako spory občanů a občanských skupin či organizací s nimi oběma).